

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

СКРИННІК НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 37,016:821.161.2]:004(043.3)

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ УЧНІВ 5-
6 КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.02 – теорія та методика навчання (українська література)

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, доцент
УЛЩЕНКО Віолетта Валентинівна,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»,
завідувач кафедри іноземної філології
та перекладу

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
КЛИМЕНКО Жанна Валентинівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, професор кафедри
методики викладання світової літератури

кандидат педагогічних наук
НАЗАРЕНКО Людмила Анатоліївна,
Миколаївська ЗОШ I-III ступенів № 11,
учитель-методист

Захист відбудеться «30» січня 2018 р. о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.07 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9, ауд. 231.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий «28» грудня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор філологічних наук,
професор

Л. В. Кравець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Діалектична взаємозумовленість рівня розвитку соціуму й освіти визначає необхідність динамічних змін усіх складових процесу навчання. Українська освіта відчуває гостру потребу в оновленні часткових методик, що допомагатимуть реалізовувати амбітні проекти, готувати конкурентоспроможного випускника закладу середньої освіти, який усвідомлює свою причетність до великого народу України, знає його історію, мотивований долучатися до багатой культурної спадщини.

Важливу роль у формуванні ціннісних якостей громадянина, патріота своєї країни, людини духовно багатой, шляхетной і толерантної у своєму ставленні до «іншості» відіграє вивчення навчального предмету «Українська література».

У Концепції «Нова українська школа» робиться акцент на тому, що світогляд закладають саме в школі. Сприяти такому розвитку може емоційно-ціннісна комунікація реципієнта з художнім текстом, автором, іншими читачами, що свідчить про сформованість художньо-читацької компетентності як предметної у складі читацької як ключової.

На початку ХХІ століття інтерес школярів до читання художніх творів невисокий, а за умов відсутності активного використання навчальних можливостей Інтернет-мережі, зокрема хмарних технологій, урок української літератури покоління Z (центеніали) нерідко сприймає-як другорядний.

Хмарні технології навчання розглядаємо як інтернет-технології, що дозволяють здійснювати віддалене (дистанційне) опрацювання та зберігання інформації через онлайн сервіси.

Адаптований до освітньої еволюції інноваційний підхід, що передбачає взаємодію в межах віртуального дидактичного медіапростору, дасть змогу оволодіти комплексом компетенцій і компетентностей, підвищити рівень навчальної мотивації, творчої активності, самостійності, відповідальності на уроках української літератури.

Про актуальність досліджуваної проблеми свідчать праці А. Бессараб, О. Волошенюк, В. Іванова, Л. Кульчинської, С. Литвинової, Л. Найдьонової, О. Федорова, С. Шумаєвої та інших вчених, у яких увагу зосереджено на з'ясуванні особливостей побудови взаємодії у віртуальному середовищі.

Окремі аспекти застосування засобів e-learning, хмарних технологій навчання української мови та літератури розглядалися в працях Г. Бійчук, Л. Назаренко, В. Уліщенко.

У методиці навчання зарубіжної літератури питанням застосування інформаційно-комунікаційних технологій присвячено праці А. Богосвятської, С. Гарної, Т. Попович, С. Шульги.

З метою обміну досвідом щодо ефективного використання Інтернет-технологій у навчальному процесі педагоги-практики А. Букач, Н. Гущина, Н. Саражинська у 2015 р створили професійну веб-спільноту Google Educator Group. Поширення нових ідей, пов'язаних із впровадженням медійних технологій (монтаж, оформлення ілюстрованих конспектів, презентацій, анімацій, генерація креативного

контенту), забезпечує українська студія онлайн-освіти EdEra, започаткована у 2014 р І. Філіповим.

Водночас слід зазначити, що досі немає всебічного обґрунтування особливостей впровадження хмарних технологій навчання на уроках української літератури, експериментально перевіреної методики, яка розкрила б потенційні можливості хмаро орієнтованого середовища у формуванні в учнів-центеніалів комплексу ключових компетентностей, у підвищенні особистісного потенціалу школярів, вихованні в них патріотизму й толерантності, шляхетності й милосердя.

Аналіз теоретичних джерел, власного педагогічного досвіду, досвіду вчителів-новаторів Київщини, Івано-Франківщини, Сумщини виявив низку суперечностей між:

- онтологічною необхідністю розвитку художньо-читацьких і комунікативних умінь учнів і недостатнім урахуванням специфіки набуття цих умінь сучасними школярами – представниками покоління Z;

- важливістю переходу від пасивно-накопичувальної системи передачі знань на уроках літератури до навчання активної пошуково-дослідницької діяльності в медіапросторі, критично осмислювати інформацію і водночас відсутністю розробленої методики організації інтерсуб'єктної взаємодії читачів (учнів, учителя) у хмаро орієнтованому навчальному середовищі;

- високими темпами впровадження хмарних технологій у всіх сферах навчання країн ЄС, Сходу (Японія, Китай), Америки, посиленням значущості цих технологій у процесі модернізації української освіти та повільним (мінімізованим) їх використанням у навчальних закладах України;

- посиленням вимог до професіоналізму, оновлених компетенцій педагогів та нерозробленою теоретико-методичною базою, застарілими й негнучкими тенденціями здобуття вищої вчительської освіти;

- величезним потенціалом уроків української літератури як провідних реагентів на важливі події в суспільстві, активним прагненням новаторів долучатися до інноваційних удосконалень та відсутністю опорно-допоміжного фундаменту: методичних рекомендацій, розробок, алгоритмів застосування хмарних технологій у навчанні української літератури.

Недостатня вивченість і нерозкритість проблеми використання хмарних технологій у процесі навчання української літератури зумовили вибір теми дослідження – *«Методика навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою частиною комплексного фундаментального дослідження кафедри освіти дорослих Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. ID № 64607 «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку». Тему дисертації затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова та узгоджено радою з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 1 від 26 січня 2016 р.).

Об'єкт дослідження – процес навчання української літератури в 5-6 класах.

Предмет дослідження – методика навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій.

Мета дослідження полягала в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій.

Мета і гіпотеза дослідження зумовили виконання таких **завдань**:

- проаналізувати стан розробленості проблеми застосування хмарних технологій навчання у філософії, психології, педагогіці, шкільній практиці;

- визначити та обґрунтувати ключові для експериментальної методики дефініції, проаналізувати й структурувати термінологію, що пов'язана з хмаро орієнтованим навчанням;

- проаналізувати сучасний стан медіаосвіти (долучивши опис проекту з використання інформаційно-комунікаційних технологій «1 учень – 1 комп'ютер»);

- з'ясувати психолого-педагогічні чинники, що сприяють читацькому, комунікативному, духовно-ціннісному та креативно-творчому розвитку учнів 5-6 класів (представників покоління центеніалів) у процесі залучення віртуального інфопростору;

- розробити методику навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій, перевірити її ефективність у процесі експериментально-дослідного навчання;

- обґрунтувати фасилітативну функцію навчального кіберпростору в процесі інклюзивного навчання української літератури.

Методологічну основу дослідження на *філософському рівні* становлять діалектичні теорії про єдність культури та освіти в історичному розвитку, нерозривність цивілізаційних та національних ідей (Г. Ващенко, В. Горський, М. Грушевський, М. Драгоманов, Г. Сковорода, І. Франко, П. Юркевич та інші вчені), небезпеку редукції національних атрибутів через тотальну технологізацію та глобалізацію (В. Вернадський, І. Передборська, О. Сергєєва), взаємозв'язок і взаємообумовленість явищ об'єктивної реальності, роль культури у формуванні духовного світу особистості (Г. Гадамер, Г. Гегель, Е. Кант, Г. Лейбніц), про розвиток індивіда як основи соціальних процесів, соціологію держави та міста (О. Базалук, М. Вебер, І. Шад), особистісний поступ в умовах віртуального оточення (Н. Вінер, О. Демченко, І. Єрмаков, Д. Пузіков, Т. Шадріна), футурологічні впливи технологізації суспільства (Дж. Нейсбіт, Б. Рассел, Е. Тоффлер, К. Ясперс).

Науково-теоретичною основою дослідження стали *психолого-педагогічні роботи* вчених про розвиток особистості в підлітковий період (Л. Виготський, М. Кле, О. Леонт'єв, І. Ніколайчук, Л. Орбан-Лембрик, М. Рубакін, С. Рубінштейн та інші вчені), унікальність покоління Z (А. Варга, А. Єрмоленко, А. Пашинська, Г. Солдатова, Н. Хоув, В. Штраус), відповідність процесу навчання біологічним особливостям кожного учня (Л. Бакало, Н. Маслова, Ж. Піаже, І. Шваньова), психологію читацької діяльності підлітків та специфіку рефлексії (Р. Бернс, І. Кон, С. Орлова, Н. Черниш), специфіку діалогічних умінь інтерпретувати художній текст (Н. Чепелева), проблеми пізнавальної діяльності школярів (Н. Баранова, Я. Коломинський, Л. Новікова, М. Скаткін, В. Чірков).

У визначенні теоретичних позицій застосування хмарних технологій навчання важливого значення набули дидактичні дослідження С. Буртового, В. Гаєвського, В. Краснопольського, С. Литвинової, А. Подковирова, С. Пойди, М. Попова, Г. Селевка, В. Сєдого, О. Спіріна, О. Христіанінова, А. Хуторського, М. Шишкіної, Б. Ярмахова.

Підґрунтям методики навчання української літератури з використанням хмарних технологій стали дослідження методистів, де підкреслюється важливість емоційного сприймання тексту (С. Жила, О. Куцевол, Л. Мірошніченко, Є. Пасічник, М. Рибнікова, Б. Степанишин, Т. Яценко), езистенціально-діалогічного підходу (Л. Нежива, Г. Токмань), формування якостей компетентного читача (А. Вітченко, Ж. Клименко, А. Ситченко, А. Фасоля), застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні (Г. Бійчук, О. Ісаєва, Л. Назаренко, О. Семенов), багатовекторної емоційно-ціннісної комунікації (В. Уліщенко).

Для виконання окреслених завдань використовували такі **методи дослідження**:

- теоретичні: порівняльний і системний аналіз філософської, дидактичної, психологічної та методичної літератури з теми дослідження для вивчення теоретичних засад обраної проблеми, компаративний аналіз за принципом «реальність-очікування» – з метою зіставлення різних підходів до визначеної проблеми; аналіз навчальних програм, підручників, посібників, публікацій учителів-практиків для обґрунтування наукових засад дослідження;

- емпіричні: діагностичні (вивчення шкільної документації, анкетування, аналіз відповідей учнів 5-6 класів, тестування у двовимірному форматі: письмовому та комп'ютеризованому, вивчення креативних реєр-груп та delphy-груп; групові бесіди у віртуальному режимі форумів, коментарів на сайті школи), обсерваційні (самоспостереження й самооцінка, зроблені учнями та вчителями), педагогічний експеримент;

- верифікаційні, математичні: для кількісного та якісного аналізу експериментальних даних на основі виміру співвіднесення постійних і змінних чинників.

Експериментальна база. У педагогічному експерименті брали участь учні загальноосвітніх закладів Сумської, Івано-Франківської та Київської областей. На різних етапах експериментом було охоплено 518 учнів.

Проблема розробки відповідної методичної парадигми навчання української літератури в межах віртуального простору розглядається нами з 2012 року. Наукова робота виконувалася в 3 етапи.

На першому етапі (2012-2013 рр.) здійснено глибинний розгляд актуальних проблем сучасної освіти в контексті використання хмарних технологій у цілому та на уроках літератури зокрема; сформульовано тему дослідження, об'єкт, предмет, завдання; висунуто гіпотезу; визначено понятійно-категоріальний апарат; вивчено педагогічний досвід; проведено констатувальний зріз, здійснено аналіз його результатів.

На другому етапі (2013-2015 рр.) проводилося експериментальне навчання з метою перевірки ефективності запропонованої методики, доцільності використання ХОНС на уроках української літератури в 5-6 класах.

На третьому етапі (2016-2017 рр.) відбулось упровадження результатів дослідження в практику.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше розроблено, обґрунтовано, експериментально перевірено методику навчання української літератури учнів 5-6 класів з використанням хмарних технологій, доведено необхідність залучення специфічних прийомів навчання української літератури в хмаро орієнтованому середовищі на основі принципів тьюторної підтримки, важливість урахування навчальних потреб читачів-центеніалів з метою розвитку творчого потенціалу підлітків; уточнено розмежування в дефініціях, пов'язаних із реалізацією електронного навчання; визначено особливості педагогічного дизайну мультимедійного уроку української літератури з використанням e-learning.

Подальшого розвитку набула методика інтерсуб'єктного та екзистенціально-діалогічного навчання української літератури (Г. Токмань, В. Уліщенко), технологізованої взаємодії (А. Ситченко), біоадекватної практики (Н. Маслова).

Практичне значення результатів дослідження полягає у впровадженні в навчальних закладах методики навчання української літератури в 5-6 класах із використанням хмарних технологій, що сприяє розвитку комплексу ключових і предметних компетентностей школярів, поглибленню емоційно-ціннісної комунікації читачів із художнім текстом, розкриттю особистісного потенціалу кожного підлітка, поглибленню патріотичних почуттів. Напрацьована методика може бути використана в практичній роботі вчителя української літератури, під час читання лекцій на курсах підвищення кваліфікації, у процесі професійної підготовки студентів-філологів педагогічних навчальних закладів, укладанні наукових і навчальних видань, створенні програм для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів; вона може стати основою для електронних навчальних посібників тощо.

Апробація результатів дослідження здійснювалися шляхом обговорення основних ідей у виступах на міжнародних науково-практичних конференціях – «Edukacja humanitarna w cywilizacji technologicznej XXI wieku. W poszukiwaniu równowagi pedagogicznej» (Warszawa, 2017), «Skuteczne praktyki w edukacji i jakości edukacji oraz wychowania dzieci, młodzieży i dorosłych» (Warszawa, 2016), «Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі» (Тернопіль, 2016 р.); «Інформаційні технології в освіті, науці і техніці» (Черкаси, 2016 р.), на всеукраїнських конференціях – «П'яті Бугайківські читання» (Ніжин, 2016 р.), «Модернізація змісту освіти і науки в Україні: неформальна освіта для дорослих» (Київ, 2016 р.), «Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання» (Вінниця, 2017 р.); на міських та обласних семінарах, засіданнях методичних об'єднань учителів-словесників.

Упровадження результатів дослідження в практику відбувалося в навчальній діяльності таких шкіл: Сумської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів

№ 15 ім. Д. Турбіна (довідка № 16 від 16.01.2017р.); Івано-Франківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 25 (довідка № 3 від 13.01.2017 р.); Боярського навчально-виховного комплексу «Колегіум – загальноосвітня школа I-III ступенів № 3» (довідка № 3 від 31.01.2017 р.); Гореницької загальноосвітньої школи I-III ступенів (довідка № 4 від 20.01.2017 р.); Софіївсько-Борщагівського навчально-виховного комплексу «Спеціалізована школа I-III ступенів – загальноосвітня школа I-III ступенів» (довідка № 7 від 25.01.2017 р.).

Публікації. Основні положення дослідження висвітлено в 7 публікаціях (із них 2 – міжнародні, 1 – тези доповідей).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг дисертації становить 324 сторінки, з них 209 – основного тексту (в тому числі таблиць – 15, малюнків – 8). Список використаних джерел містить 483 найменування, із них 24 – іноземними мовами. Додатки містяться на 64 сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, її наукову значущість; схарактеризовано протиріччя, що призвели до виникнення проблеми; описано зв'язок із науковими програмами й планами; сформульовано об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання дослідження, методи та етапи; визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та можливості їхнього впровадження у шкільну практику.

У **першому розділі «Наукові засади застосування хмарних технологій»** визначено методологічні засади методики застосування хмарних технологій у навчанні української літератури в 5-6 класах.

Дослідження праць В. Вернадського, І. Передборської, О. Сергєєвої переконує, що в умовах перманентних глобалізаційних змін особлива увага має надаватися формуванню в учнів потреби ідентифікувати себе з народом України, долучатися до консолідації суспільства навколо духовних констант українства, виявляти активний патріотизм.

Аналіз розвідок філософів про єдність культури та освіти в історичній перспективі (Г. Ващенко, В. Горський, М. Грушевський, М. Драгоманов, Г. Сковорода, І. Франко, П. Юркевич та інші вчені) засвідчив, що гуманітарна освіта, зокрема навчання української літератури, має визначати як пріоритетне завдання формування культуровідповідного, духовно багатого, інтелектуального, високоморального учня; виконанню цього завдання сприяють саме хмарні технології завдяки своїй універсальності й масштабності варіацій.

Важливими в розв'язанні проблеми футурологічних впливів комп'ютеризації суспільства стали праці Дж. Нейсбіта, Б. Рассела, Е. Тоффлера, К. Ясперса про те, що штучний інтелект не замінить індивідуальної взаємодії, надраціоналізація спричиняє небезпечні процеси відчуження, які можуть стати критичними в підлітковому віці, тому визнаємо: у процесі навчання провідним є саме дитиноцентричний підхід.

Аналіз наукових праць О. Базалука, М. Вебера, Н. Вінера, І. Єрмакова, Д. Пузікова, І. Шада, Т. Шадріної дає підстави стверджувати, що зі стрімкими трансформаціями суспільства зазнала змін нова генерація, яка, динамічно розвивається, змінює соціум та потребує оновлених онтологічних парадигм. Саме тому опрацювання психологічних джерел, присвячених особливостям покоління Z (А. Варга, А. Єрмоленко, А. Пашинська, Г. Солдатова, Н. Хоув, В. Штраус та ін), дало змогу визначити специфічні риси центеніалів, що мають бути враховані в процесі організації навчальної діяльності. Зокрема йдеться про те, що підлітки-Z не уявляють свого існування без гаджетів та Інтернету, самостійно опановують вміння здійснювати мережеву навігацію, їм властиві гіперамбіційність, кліпове мислення та трансактивність. На особистісному рівні центеніали вирізняються з-поміж інших поколінь сенсорною депривацією («чуттєвим відчуженням»), наданням переваги анонімному спілкуванню в мережі. Динамічність, конкретність, інтердисциплінарність та мультикультурність, перманентна присутність в середовищі Інтернет, можливість проявляти надвисокий рівень вимогливості до інших – основні потреби Z-учнів, що мають бути реалізовані в процесі навчання.

На підставі теоретичного осмислення праць Р. Бернса, І. Кона, С. Орлової, Н. Черниш про особливості психології читацької діяльності підлітків та специфіку розвитку інтерпретаційних умінь встановлено, що екстраполяція цих поглядів на дослідження є надзвичайно вагомим, оскільки метаморфозам піддалися і ставлення підлітків до процесу читання (зменшення обсягів сприйняття текстів, кліповість та фрагментарність запам'ятовування, «діагональне» читання), і читацькі інтереси (добір «полегшеної» тематики, необхідність візуалізованого чи аудіосупроводу тощо), оскільки змінився також рівень читацької культури в цілому. Оскільки компетентнісний підхід передбачає високий рівень розвитку інтерпретаційних умінь реципієнтів, зазначені розвідки дали змогу з'ясувати, яким чином глибина емпатії, ейдетичних тлумачень школярів, розуміння ними художнього слова залежить від їхніх психологічних особливостей.

Аналіз вагеного пласту праць дидактів С. Буртового, В. Гаєвського, В. Краснопольського, С. Литвинової, А. Подковирова, С. Пойди, М. Попова, Г. Селевка, В. Седого, О. Спіріна, О. Христіанінова А. Хуторського, М. Шишкіної, Б. Ярмахова щодо застосування хмарних технологій навчання підтверджує, що ХОНС є важливим та актуальним компонентом сучасного освітнього простору. Завдяки комплексу універсальних переваг воно максимально повно відповідає потребам учнів-центеніалів, оптимізує інтерсуб'єкту взаємодію.

На основі опрацювання методичної літератури (С. Жила, О. Куцевол, Л. Мірошніченко, Є. Пасічник, М. Рибнікова, Б. Степанишин, Т. Яценко), було встановлено, що акцент на емоційно-ціннісне сприйняття художнього тексту має особливе значення, оскільки сприяє глибокому осмисленню авторського задуму, встановленню багатовекторної взаємодії читача з автором, героями твору, іншими читачами, сприяє вихованню загальнолюдських морально-етичних цінностей: толерантності, емпатії, доброти, відповідальності, турботи про ближнього тощо. Вчені (А. Вітченко, Ж. Клименко, Л. Нежива, А. Ситченко, Г. Токмань, А. Фасоля) формуванню якостей творчого читача: розвинене критичне мислення,

аргументованість і емоційність у висловленні власної думки щодо прочитаного, гуманістичний світогляд, розвинені естетичні смаки тощо – надають важливого значення.

Виняткову увагу методистами приділено специфіці застосування інформаційно-комунікаційних і хмарних технологій у методиці навчання літератури. Зокрема, це наукові розвідки О. Ісаєвої (буктрейлери на уроці літератури), Г. Бійчук (мультимедійні конструктори уроків української літератури), Л. Назаренко (застосування ІКТ), В. Уліщенко (блоги, навчальна ігрова діяльність у мережі Інтернет), де акцентовано увагу на актуальності окресленої проблеми, вчителю-практику надається відповідний інструментарій для моделювання сучасного уроку. Проте хмарні технології навчання як допоміжна складова для поглиблення емоційно-ціннісної комунікації з текстом учнів-центеніалів, психологія сприйняття художнього тексту яких зазнала суттєвих змін, поки не знайшли свого обґрунтування в методиці навчання української літератури, що зумовило необхідність розроблення відповідної проблеми.

У другому розділі **«Обґрунтування експериментальної методики навчання української літератури в 5-6 класах із використанням хмарних технологій»** проаналізовано стан застосування хмарних технологій у практиці сучасної школи. Огляд професійних педагогічних блогів та сайтів, анкетування, обговорення у віртуальних спільнотах, інтерв'ювання дозволили зробити висновки про зацікавленість вчителів хмарними технологіями, роботою в ХОНС.

Аналіз чинних програм, підручників «Українська література» для учнів 5-6 класів довів важливість їхнього удосконалення, зважаючи на психолого-педагогічні потреби центеніалів, а відповідно розширення методичного апарату за рахунок додавання завдань, які б передбачали використання хмарних технологій.

З метою виявлення рівня сформованості художньо-читацької компетентності учнів 6 класу та прогнозування перспективних можливостей впливу хмарного середовища були проведені констатувальні зрізи, у яких взяло участь 286 учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Зрізові роботи передбачали виконання 4 завдань (деякі з них містили обов'язкову роботу в ХОНС, інші надавали можливість виконання зручним для учнів шляхом – як традиційним, так і з залученням хмарних технологій). Перше завдання передбачало прослуховування аудіозапису та графічне відтворення емоцій, що виникли під час прослуховування, вербалізацію цих емоцій. Друге завдання спрямовувало учнів до електронної on-line медіатеки з метою прослухати виконання народної пісні та за допомогою візуалізації асоціативних образів презентувати власні думки, прокоментувати свій вибір. Третє завдання – створення візитної картки улюбленого українського письменника, що передбачало можливість вибору способів виконання (на аркуші або у хмарі). Четверте завдання було запропоновано у формі віртуальної дискусії. За допомогою хмарних ресурсів учні мали переглянути відеогуморески однолітків і визначити специфіку дотримання жанрових ознак. За бажанням шестикласники могли дистанційно створити власний гумористичний твір і розмістити його у віртуальній спільноті. Школярі на уроках працювали підгрупами з персональними пристроями (нетбуки, BYOD-девайси), у комп'ютерних класах.

Результати проведеної роботи дали можливість визначити рівні сформованості предметної художньо-читацької компетентності за трьома компонентами: когнітивним (сукупність отриманих знань), діяльнісним (практичні вміння та навички), особистісним (набуті психологічні, психоаналітичні, морально-етичні, ціннісні якості).

Визначено такі рівні сформованості:

- *високий*: учні володіють необхідними теоретико-літературними знаннями, уміють вдумливо читати і рефлексувати над прочитаним, слухати та виявляти емпатію до почутого, візуалізувати асоціативні та авторські образи, графічно та в кольорах передавати свій настрій, здійснювати емоційно-ціннісну комунікацію з твором, грамотно та аргументовано формулювати власні судження про прочитане, почуте; критично оцінювати художньо-мистецький контекст, ідентифікувати себе з народом України, виявляти риси носіїв етносвідомості та визначати моральні проблеми, порушені в художніх та фольклорних творах; креативно використовувати можливості ХОНС, самостійно добирати ефективні інноваційні віртуальні засоби;

- *достатній*: учні володіють теоретико-літературними знаннями, уміють долучатися до емоційно-ціннісного діалогу з твором за конкретної педагогічної мотивації, ситуативно застосовують критичне мислення; виразно читають, але не завжди повно та достатньо аргументовано формулюють власні судження про прочитане, почуте, застосовують хмарний простір для виконання типологічних предметних завдань, що визначені вчителем, критично оцінюють художньо-мистецький контекст, виявляють етнокультурні знання;

- *середній*: мають фрагментарні теоретико-літературні знання, знають зміст твору, переказують його елементи; характеризують головних героїв; фрагментарно висловлюють власну оцінку; суб'єкт-суб'єктний діалог епізодичний, відбувається на примітивному рівні із залученням 2-3 «близьких» учневих елементів; володіння хмарними технологіями є хаотичним – без усвідомлення навчального призначення контенту та його зв'язків із літературою; читацька та медійна культури слабо розвинені, в учнів відсутній естетико-ціннісний фільтр;

- *низький*: школярі можуть упізнати та назвати твір, автора, художнього персонажа; комунікація переважно одностороння, діалогічні зв'язки (внутрішні та зовнішні) встановити майже неможливо; аналітичні та творчі здібності, як правило, не виявляються; мотивація і національне самоусвідомлення на основі роботи з художнім словом фактично відсутні; віртуальне середовище учнями не сприймається, а навчання в ньому зазнає відторгнення (через страх, невміння, ігрове відволікання тощо).

Результати проведеної роботи, що дали змогу визначити рівні сформованості предметної художньо-читацької компетентності, подано в таблиці 1 (табл. 1).

№	Низький, %		Середній, %		Достатній, %		Високий, %	
	А	Б	А	Б	А	Б	А	Б
1	5	1	14	6	21	36	6	11
2	22	0	12	5	11	29	7	14
3	30 (17+13)	10 (4+6)	28	9	4	13	1	5
4	8	5	27	14	12	23	2	9

Таблиця 1

Відносно низька результативність виконаної роботи, невідповідність реального стану проблеми бажаному результативі засвідчила актуальність потреби в розроблені моделі методики навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій (рис. 1).

У дослідженні зазначено, що методика навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій – це система методів, прийомів навчання, видів і форм взаємодії читачів (учителя-тьютора, учнів) за допомогою хмарних технологій у ХОНС, що забезпечує набуття структурованих теоретико-літературних та культурно-мистецьких знань, комплексу практичних умінь (вдумливо читати, рефлексувати, порівнювати, визначати, аналізувати, структурувати, інтерпретувати, візуалізувати, проектувати, слухати та формулювати власне судження), сприяє формуванню кращих особистісних якостей патріота-громадянина України.

З-поміж дидактичних і методичних принципів визначені концептуальні для розв'язання проблем, окреслених у дослідженні: діалогізму, науковості, системності й послідовності, логічно-образної емпатії, творчої індивідуалізації, етноідентифікації в інтеркультурній взаємодії.

За основу експериментальної моделі обрано традиційну класифікацію методів М. Кудряшова: творчого читання, евристичний, дослідницький, репродуктивний.

Відповідно до системи обраних методів були адаптовані та розроблені прийоми навчання української літератури в ХОНС, які інтегруються з традиційними, наприклад: віртуальне читання, форумні обговорення, Інтернет-коментування, блогінг, інтерактивні вправи в режимі on-line (види діяльності: читання текстів у хмарах, онлайн коментування та обговорення, віртуальна візуалізація, запис виразного читання на диктофон та його прослуховування, активізація уваги динамічними WEBM або GIF (рухомі зображення), Doodle (анімовані історії), форумні літературні дискусії, написання електронних листів (образам-персонажам, оповідачу, автору), гейміфікація та сторітелінг як засоби зацікавлення читача, контроль і самоконтроль в електронних органайзерах чи тестових режимах, рефлексійне ведення читацьких блогів, челендж-змагання); критичного аналізу мережевих матеріалів, on-line словникова робота, проблемне передбачення та його проєкція в хмарах (види діяльності, що пропонуємо

застосовувати: участь у вебінарах, Skype-a-thon інтерв'ю або трансляція, створення хмар тегів, підбір емотиконів до художнього твору, спойлер-антиципація тексту); веб-пошук та фільтрована систематизація інформації, віртуальні екскурсії, медіапроекти (види діяльності: перегляд і порівняння екранізацій, записів веб-камер, медіадизайн розмальовок, карток письменників/героїв, веб-газет, інтерактивних плакатів, створення презентацій, реклам, буктрейлерів, скрайбінгу, демонстрація та прослуховування унаочнених творів чи фактів); підготовка та оформлення доповідей/проектів за допомогою хмарних ресурсів, віртуальна візуалізація з коментарем, критичне прослуховування, обговорення онлайн-розповідей (робота з «Вікіпедією», е-довідниками, віртуальні міні-лекції, олівцеве програмування образів, візуальні медіанотатки до творів, Instagram-вернісажі за прочитаним; образно-метафорична тегова синектика, аглютинація «Прибери зайве», «Поєднай протиріччя», оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів, добір емпатично-асоціативних рядів/кольорів/мелодій до певного твору чи образу).

Найбільш ефективними серед інших визнано такі види діяльності:

- *спойлер-антиципацію тексту* – оновлений спосіб передбачення розвитку подій у формі спойлеру – попереднього розкриття загадки сюжету, що спрямоване на руйнування інтриги (такий вид діяльності активізує читацький інтерес, діалог із текстом, сприяє підвищенню мотивації до читання, розвиває емпатію та ейдетичне мислення);

- *медіадизайн розмальовок* – створення дизайну віртуального образу на основі асоціацій до прочитаного: учні реалізують голограми-образи в необхідних формах і кольорах за допомогою віртуальних графічних редакторів (таке завдання може передбачати опис зовнішності героя, його одягу, інтер'єру помешкання, екстер'єру, пейзажу, пов'язаного з певними епізодами твору тощо);

- *віртуальної гейміфікації* – поєднання ігрових механізмів із художньо-читацькими основами в межах медіасередовища (її особливості – надання певним завданням характеристик ігрово-казкових світів (створення фантастичних творів, коміксів до прочитаного, написання та оформлення фанфіків, переміщення героїв одного твору в світи іншого), винагорода та конкуренція (командна гра, рейтингові таблиці), квестова форма роботи, валюта певної спільноти тощо).

Залучення згаданих вище прийомів і видів діяльності надає словеснику можливість працювати над розвитком комунікативних умінь, діалогічного сприйняття, образного мислення, здатності до творчої інтерпретації; значно підвищує навчальну мотивацію школярів та активізує їхню читацьку та комунікативну діяльність.

**Методика навчання
української літератури з
використанням хмарних
технологій**

Провідна ідея: навчання української літератури з використанням хмарних технологій забезпечуватиме набуття теоретико-літературних та культурно-мистецьких знань, комплексу практичних умінь (вдумливо читати, рефлексувати, порівнювати, визначати, аналізувати, структурувати, інтерпретувати, візуалізувати, проектувати, слухати та формулювати власне судження), сприятиме формуванню кращих особистісних якостей патріота-громадянина України.

Головні проблеми

Визначення місця хмарних технологій серед інших освітніх технологій → опрацювання та систематизація робочого категоріального апарату → аналіз впливу хмарних технологій навчання на формування читацької компетентності → оптимізація дібраного комплексу ефективних хмарних ресурсів, перевірка їх функціональності.

Мета: застосування інноваційних хмарних технологій задля вирішення комплексу проблем викладання української літератури в сучасному освітньому просторі, що охоплює компетентнісні, психолого-педагогічні, літературознавчі складники; розробка шляхів реалізації сучасних принципів і засобів навчання із залученням ХОНС, результатом якої стане формування соціалізованого, високоосвіченого, духовно розвиненого читача.

Ключова компетентність

Читацька

Предметна компетентність – художньо-читацька

Критерії сформованості: когнітивний, особистісний, діяльнісний

Принципи

- діалогізму,
- науковості,
- системності й послідовності,
- логічно-образної емпатії,
- творчої індивідуалізації,
- етноідентифікації в інтеркультурній взаємодії

Суб'єктна
педагогічна
взаємодія у
процесі навчання

Підходи

- домінантно читацький компетентнісний,
- медіадидактичний,
- особистісно зорієнтований,
- часово-просторової необмеженості хмарного навчання

Функції: пізнавальна, розвивальна, виховна, адаптивна, інтеграційна, інформативна, комунікативна, креативна, релаксаційна, естетична, трансляційно-досвідна, експресивна, етноідентифікаційна, дослідницька, критична

Класифікація методів навчання літератури М. Кудряшова

творче читання

евристичний

дослідницький

репродуктивний

Прийоми			
<i>Традиційні</i>			
Усі види читання (виразне, коментоване, за особами, повторне, напам'ять тощо).	Бесіда за прочитаним, побудова системи завдань та запитань, словникова робота, навчальний диспут, порівняння творів, дискусія, постановка проблеми.	Визначення тем для повідомлень, доповідей, побудова системи запитань, постановка проблемних запитань, постановка дослідницьких завдань.	Слово й розповідь учителя, лекція, завдання за підручником, самостійний добір матеріалу.
<i>Інноваційні з використанням хмарних технологій</i>			
Віртуальне читання, форумні обговорення, Інтернет-коментування, блогінг, on-line інтерактивні вправи.	Віртуальна візуалізація, on-line словникова робота, проблемне передбачення та його проекція у хмарах.	Веб-пошук, критичне прослуховування та аналіз мережевих матеріалів, віртуальні екскурсії, медіапроекти.	Підготовка та оформлення доповідей/проектів за допомогою хмарних ресурсів, віртуальна візуалізація з коментарем, критичне прослуховування, обговорення on-line розповідей.
Види діяльності			
Читання текстів у хмарах, on-line коментування, прослуховування та обговорення аудіо текстів, запам'ятовування художніх творів шляхом повторного перегляду, прихована реклама у віртуальних спільнотах, запис виразного читання на диктофон та його прослуховування, активізація уваги динамічними WEBM або GIF (рухомі зображення), Doodle (анімовані історії), форумні літературні дискусії, on-line інтерактивні ігри та завдання («LearningApps»), гейміфікація та сторітелнг, контроль і самоконтроль в електронних органайзерах чи тестових режимах, рефлексійне ведення читацьких блогів, тематичні челендж-змагання.	Участь у літературних вебінарах, Skype-athon інтерв'ю або трансляція, створення хмар тегів, підбір емотиконів до художнього твору, спойлер-антиципація тексту.	Перегляд і порівняння екранізацій, демонстрацій веб-камер визначних для літератури місцин, медіадизайн розмальовок, карток письменників/героїв, веб-газет, інтерактивних плакатів, створення презентацій, реклам, буктрейлерів, скрайбінгу.	Робота з «Вікіпедією», е-довідниками, віртуальні міні-лекції, олівцеве програмування образів, візуальні медіанотатки до творів, Instagram-вернісажі до прочитаного, образно-метафорична тегова синектика, аглютинація «Прибери зайве», «Поєднай протиріччя», оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів, добір емпатично-асоціативних рядів/кольорів/мелодій до певного твору чи образу.

Результат: сучасний компетентний читач, конкурентоспроможний у динамічному суспільстві, освічений, інтелектуальний, творчий, морально багатий, національно спрямований.

Рис. 1. Модель методики навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій

Основні положення методичної моделі стали базою для створення програми експериментального навчання, яка відповідає загальнонауковим вимогам.

У третьому розділі «**Ефективність функціонування моделі методики навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій**» схарактеризовано організацію та перебіг формульованого етапу експерименту, розглянуто фасилітативну роль ХОНС, детерміновану домашнім та інклюзивним навчанням української літератури.

Задля перевірки ефективності запропонованої нами моделі методики навчання української літератури в 5-6 класах із використанням хмарних технологій був проведений формульованний етап експерименту, що передбачав підготовку та проведення системи уроків за фольклорними творами та творами літературними (Т. Шевченка, В. Винниченка, М. Вороного, В. Симоненка, Л. Костенко, письменників-гумористів).

Критерії оцінювання учнівських знань були ідентичні критеріям констатувального зрізу.

Як засвідчив експеримент, компетентності, сформовані за допомогою хмарних технологій, виявилися в реалізації змістовного, цікавого емоційно-ціннісного діалогу читачів, поглибленні ментально-ейдетичної рецепції, розвитку критичного й образного мислення, підвищенні навчальної мотивації. У процесі експерименту було встановлено пряму взаємозумовленість залучення до навчального процесу хмарних технологій та рівнем розвитку компетенцій (у складі художньо-читацької предметної компетентності), що були предметом вимірювання. Контрольна група частково знизилася свою успішність та значно поступилася експериментальній (за кількості респондентів – 518 осіб).

Підсумкові результати подаємо у таблицях 2-5:

Критерій «Уміння». Завдання 1

Групи	Високий %		Достатній %		Середній %		Низький %	
	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.
Контр.	13	14	69	56	12	26	6	4
Експ.	17	29	57	60	20	10	6	1

Таблиця 2

Критерій «Розуміння і застосування». Завдання 2

Групи	Високий %		Достатній %		Середній %		Низький %	
	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.
Контр.	15	11	39	40	37	37	9	12
Експ.	21	37	40	44	17	15	22	4

Таблиця 3

Критерій «Опанування, синтез». Завдання 3

Групи	Високий %		Достатній %		Середній %		Низький %	
	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.
Контр.	18	9	21	26	29	46	32	19
Експ.	6	20	17	41	37	31	40	8

Таблиця 4

Критерій «Оцінка». Завдання 4

Групи	Високий %		Достатній %		Середній %		Низький %	
	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.	Поч.	Кінц.
Контр.	11	9	26	19	44	40	19	32
Експ.	11	25	35	50	41	20	13	5

Таблиця 5

Як засвідчив експеримент, градація результатів підтверджує припущення, що системність і виважений рівномірний розподіл у застосуванні хмарних технологій під час навчання літератури забезпечує високий рівень розвитку предметної художньо-читацької компетентності.

Розподіл учнів відповідно до рівнів сформованості компетентностей за виділеними критеріями в усіх типах груп (контрольних та експериментальних, із досвідом та без досвіду) зазнав статистично значущих змін під час перебігу дослідження, при цьому найбільш суттєвими були зміни для високого та низького рівнів. При порівнянні змін у контрольних та експериментальних групах імовірність підвищення частки учнів із високим рівнем та зниження – із низьким була вищою для експериментальної групи, ніж для контрольної. Водночас найбільших структурних змін зазнав високий рівень: його частка суттєво збільшилась, тоді як частка середнього та низького рівнів зменшилась.

Упроваджене експериментальне навчання, попри труднощі та недоліки віртуальної площини сучасної освіти, дозволило виокремити ряд конкретних позитивних результатів: підвищення мотивації до читання та уроків української літератури зокрема, підвищення якості знань і вмінь, морально-етичного й духовно-ціннісного потенціалу підлітків. Отримані дані переконливо засвідчили ефективність запропонованої методики в цілому.

ВИСНОВКИ

На основі результатів проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. Поліваріантність тлумачень більшості дефініцій, які стосуються проблеми дослідження, викликала необхідність обрати робочими такі з них:

- *хмарні технології* – інтернет-технології, що надають можливість здійснювати віддалену (дистанційну) обробку та зберігання інформації через онлайн сервіси;

- *хмаро орієнтоване навчальне середовище* (для уроків української літератури) – штучно змодельоване середовище педагогічної взаємодії, яке передбачає застосування хмарних технологій, має чітко визначену дидактичну мету, сприяє формуванню ключових і предметних (у складі ключових) компетентностей, розвитку особистісного потенціалу читачів (учителя-тьютора та учнів), сприяє творчому самовираженню кожного із суб'єктів навчальної взаємодії.

2. Методика навчання української літератури учнів 5-6 класів із використанням хмарних технологій – це система методів, прийомів навчання, видів і форм взаємодії читачів (учителя-тьютора, учнів) за допомогою хмарних технологій у ХОНС, що забезпечує набуття структурованих теоретико-літературних та культурно-мистецьких знань, комплексу практичних умінь (вдумливо читати, рефлексувати, порівнювати, визначати, аналізувати, структурувати, інтерпретувати, візуалізувати, проектувати, слухати та формулювати власне судження), сприяє формуванню кращих особистісних якостей патріота-громадянина України. Досліджувана методика синтезує загальноприйняті методи і прийоми навчання літератури (за класифікацією М. Кудряшова) з інноваційними прийомами, видами, формами діяльності, ґрунтується на дидактичних принципах хмаро орієнтованого навчального середовища, психолого-педагогічних особливостях читачів-підлітків цифрового покоління і спрямована на формування предметної художньо-читацької компетентності (як субкомпетентності читацької).

Реалізація методики дає підстави стверджувати, що освітня модель із залученням ХОНС під час навчання української літератури актуальна та ефективна за умов розробки та впровадження системної методичної парадигми для основної школи (5-6 класи), переосмислення тьюторської ролі педагога, подолання наявних розривів на межі початкова-середня ланка шкільної освіти та сприяє досягненню суспільно затребуваного результату – формуванню сучасного компетентного читача, конкурентоспроможного в динамічному соціумі, освіченого, інтелектуального, творчого, морально багатого та національно свідомого.

3. Про ефективність розробленої методики свідчить сформованість (відповідно до психології сприйняття художнього твору) в учнів 5-6 класів:

- *знань*: текстів художніх творів, жанрово-родових особливостей, комплексу засобів художньої виразності, відомостей про авторів, контекстуальних даних (історія, кінематографія, графіка, скульптура, музика, живопис), літературознавчих понять, кросмистецьких зв'язків;

- *умінь*: читати, аналізувати власну рецепцію художнього твору, порівнювати (тексти творів, героїв, художні засоби тощо), виділяти в тексті головне і другорядне, знаходити прямі та непрямі авторські характеристики, налагоджувати емоційно-ціннісну діалогічну взаємодію (з автором, іншими читачами, героями творів), формулювати запитання (до тексту, інших читачів), інтерпретувати переносне значення тропів, аргументовано доводити власну думку і творчо її презентувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, зіставляти тексти із власним життєвим

досвідом, цілеспрямовано працювати в інфопросторі, самоорганізовуватися та гармонізувати власну діяльність;

- *ціннісних якостей*: патріотизму, добра, гуманності, вихованості, толерантності до «іншості» в усіх її проявах, цілеспрямованості, проактивності в навчанні та самопрезентації, бажання надати допомогу тим, хто її потребує.

4. У процесі експериментально-дослідного навчання високу ефективність показали такі *методичні прийоми*: віртуальне читання, форумні обговорення, Інтернет-коментування, блогінг, on-line інтерактивні вправи, віртуальна візуалізація з коментарем, критичне прослуховування та аналіз мережових матеріалів, on-line словникова робота, web-пошук, віртуальні екскурсії, медіапроекти.

Зазначені прийоми реалізуються у таких *видах діяльності*: читання текстів у хмарах, on-line коментування, прослуховування та обговорення аудіотекстів, прихована реклама у віртуальних спільнотах, форумні літературні дискусії, інтерактивні ігри та завдання («LearningApps»), написання електронних листів (образам-персонажам, оповідачу, автору), гейміфікація, сторітелінг, рефлексійне ведення читацьких блогів, тематичні челендж-змагання, участь у літературних вебінарах, Skype-a-thone інтерв'ю або трансляція, створення хмар тегів, підбір емотиконів до художнього твору, спойлер-антиципація тексту, медіадизайн розмальовок, карток письменників/героїв, web-газет, інтерактивних плакатів, створення on-line презентацій, реклам, буктрейлерів, фанфіків, скрайбінгу; пошукова робота в мережі («Вікіпедія», е-довідники, енциклопедії), олівцеве програмування образів, візуальні медіанотатки до творів, Instagram-вернісажі до прочитаного, образно-метафорична тегова синектика, аглютинація «Прибери зайве», «Поєднай протиріччя», оформлення соціальних сторінок письменників чи персонажів.

5. Експериментальна методика засвідчила високу результативність за умови врахування важливості візуалізації матеріалу та недоліків низької концентрації уваги учнів-центеніалів у процесі опанування середніх за обсягом текстів, а також за умови зниження обсягів запам'ятовування. Підвищеною стає навігаційно-пошукова здатність підлітків (що одночасно вимагає додаткової педагогічної фільтрації та координації); виникає небезпека сенситивного відчуження підлітків-читачів через раціоналізацію повсякдення та втрату відчуття чітких меж дійсності; негативну роль відіграє поєднання високої амбіційності та самовпевненості учнів 5-6 класів з вкрай низьким рівнем сформованості критичного мислення; одночасно простежується значний творчий потенціал більшості Z-підлітків. Розв'язати ці проблеми може педагог-тьютор, який є грамотним медіадизайнером уроку.

6. На підставі моніторингу результатів експериментального дослідження сформульовано рекомендації щодо здійснення ефективної емоційно-ціннісної комунікації в умовах ХОНС, найважливішими з яких є такі:

- системність, послідовність навчання; дотримання принципів планування уроку відповідно до вимог педагогічного дизайну;

- відкритість, умотивованість педагога до змін та самоосвіти, перехід до ролі фасилітатора, тьютора, коуча.

Перспективи подальшої роботи вбачаються у дослідженні навчання української літератури учнів 7-8, 9-11 класів із використанням хмарних технологій; особливостей інклюзивного та домашнього навчання літератури в ХОНС; відповідної підготовки вчителів-словесників.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Скриннік Н. В. Можливості використання VOYD-технологій на уроках української літератури. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання* : зб. наук. пр. / Редрада. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2016. № 18 (25). С. 145-153.

2. Скриннік Н. В. Особливості педагогічного дизайну мультимедійного уроку української літератури з використанням хмарного середовища. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки»* : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. Є. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. № 4. С. 106-110.

3. Скриннік Н. В. Особливості навчання української літератури учнів 5-6 класів засобами хмаро орієнтованого навчального середовища. *Стельмах Михайло у новітніх парадигмах наукового знання* : зб. наук. пр. / гол. ред. О. М. Куцевол [та ін.]. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. С. 230-236.

4. Скриннік Н. В. Особливості експерименту з використання хмаро орієнтованих технологій у рамках середовища «1 учень – 1 комп'ютер» на уроках української літератури. *Intercultural Communication*. Józefów, 2016. Vol. 1/1. P. 127-139. ISSN 2451-0998.

5. Скриннік Н. В. Фрагментарний огляд концептуальної моделі методики навчання української літератури в хмаро орієнтованому навчальному середовищі // *Intercultural Communication*. Józefów, 2017. Vol. 1/2. P. 143-161. ISSN 2451-0998.

6. Скриннік Н. В. Перспективи використання wearable-технологій під час навчання української літератури. *Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., (Тернопіль, 19-20 травня 2016 р.) / МОН України. Тернопіль : Крок, 2016. С. 321-323.

7. Скриннік Н. В. Підходи до вирішення амбівалентності засобів e-learning під час навчання української літератури в 5-6 класах. *Інформаційні технології в освіті, науці і техніці* : тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф., (Черкаси, 12-14 травня 2016р.) / МОН України. Черкаси : ЧДТУ, 2016. С. 221-225.

АНОТАЦІЇ

Скриннік Н. В. Методика навчання української літератури учнів 5-6 класів з використанням хмарних технологій. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська література). – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, МОН України, 2017.

Дисертація присвячена теоретико-експериментальному дослідженню ефективної методики навчання української літератури учнів 5-6 класів у інноваційному хмаро орієнтованому середовищі. У роботі виокремлено та описано рівні й критерії сформованості художньо-читацької компетентності, яка стала ключовим предметом вимірювання.

У дослідженні запропоновано концептуальну модель навчання української літератури в ХОНС; розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методичний комплекс на її основі, який синтезував адаптовані традиційні та новітні прийоми, форми, типи уроків.

Експериментально було підтверджено гіпотезу, що дана методика сприяє поглибленому діалогу з автором, ліричними героями та іншими читачами; покращує образне, творче й критичне мислення школярів; підвищує читацько-пізнавальні інтереси; урізноманітнює способи взаємодії під час навчання літератури; розширює шляхи розвитку особистості та її етноідентифікації.

Ключові слова: методика навчання літератури, хмаро орієнтоване середовище, художньо-читацька компетентність, медіаосвіта, e-learning, віртуальний простір, «1 учень – 1 комп'ютер».

Скрынник Н. В. Методика обучения украинской литературы учащихся 5-6 классов с использованием облачных технологий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (украинская литература). – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, МОН Украины, 2017.

Диссертация посвящена теоретико-экспериментальному исследованию эффективной методики обучения украинской литературы учащихся 5-6 классов в инновационной облачно ориентированной среде. В работе выделено и описано уровни и критерии сформированности художественно-читательской компетентности, которая стала ключевым предметом измерения.

В исследовании предложено концептуальную модель обучения украинской литературы в облачной среде; разработано, теоретически обосновано и экспериментально проверено методический комплекс на ее основе, который синтезировал адаптированные традиционные и новаторские приемы, формы, типы уроков.

Экспериментально было подтверждено гипотезу, что данная методика способствует углубленному диалогу с автором, лирическими героями и другими читателями; улучшает образное, творческое и критическое мышление школьников; повышает читательско-познавательные интересы; делает разнообразными способы взаимодействий во время обучения литературы; расширяет пути развития личности и ее этноидентификации.

Ключевые слова: методика обучения литературы, облачно ориентированная среда, художественно-читательская компетентность, медиаобразование, e-learning, виртуальное пространство, «1 ученик – 1 компьютер».

Skrynnik N. V. Techniques of teaching Ukrainian literature in the 5th-6th classes using cloud technologies. – Qualifying scientific work on rights of manuscript copyright.

Dissertation for a scientific degree of Candidate of Pedagogic Sciences (Philosophy Doctor) under specialty 13.00.02 «Theory and Methods of Teaching» (Ukrainian literature). – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, the Ministry of Education and Science of Ukraine, 2017.

Considering realia of contemporary social progress, informatization and globalization of life paradigms and efficiency of cloud technologies in up-to-date educational processes, we set the goal: creation, scientific and theoretical grounding and experimental testing of the methods of teaching Ukrainian literature with the use of cloud technologies. The paper identifies and describes the levels and criteria for the formation of artistic-reading competence, which have become key subject of measurement.

According to the research goal, the hypothesis was put forward: the educational model involving the cloud environment during the study of Ukrainian literature would be effective under the following conditions: development and implementation of the systematic methodology for the basic school (5th-6th classes); purposeful practical interaction with the infosphere; rethinking the tutorial role of a media-competent teacher; overcoming existing gaps at the "primary" - "middle" school boundary.

In order to study the peculiarities of the current state of formation of leading pupils' competencie - literary reading competence - with the help of cloud technologies on the basis of nowadays educational institutions we conducted the ascertaining experiment.

With the help of it we found the contradictions associated with outdated local methods of teaching literature, neglect of the pedagogical potential of the cloud educational environment, the fact that this issue is little studied in the system of methods, and also we proposed a system of methods and techniques for cooperation in cloud-oriented study environment at the lessons of literature, developed correspondent recommendations for effective implementation of the virtual space during the study of Ukrainian literature, designed the image of a competent student.

The study suggests a conceptual model for the training of Ukrainian literature in the COE; a methodical complex based on it was developed, theoretically substantiated and experimentally tested, which synthesized adapted traditional and innovative methods, forms, types of lessons.

After implementation of a set of training exercises using cloud technologies for 5th-6th classes and after we conducted forming experiment, we noticed a significant number of advantages of the developed system of methods. Teenagers were more motivated and interested while working with literary texts using cloud technologies; increased curiosity and activity was observed with students of 5th-6th classes; their reader's interest increased, artistic reading dialog deepened and more students were joining it; figurative and critical thinking enriched due to the flexibility, mobility and actual infinity of the media space; virtual technologies allowed to diversify and expand the forms of expression of creative abilities; search and research abilities increased; cross-artistic and inter-subject connections strengthened; ethno-identification and ethno-

consciousness were instilled more consciously; the quality of knowledge improved in general, and so on.

After checking statistic meaning of the results, we made the following conclusions:

1) Division of students according to skill levels in all group types (control and experimental groups; experienced and not experienced groups) statistically significantly changed during the experiment, and the more substantial changes were at high and low levels.

2) When comparing the changes in the control and experimental groups, it was found that the probability of increasing the proportion of high level students and decreasing the proportion of low level students was higher for the experimental group than for the control group. At the same time, the greatest structural changes happened at high level, its share increased significantly, while the share of middle and low levels decreased.

While realizing the tasks identified at the beginning of the research, we systematized thematic terminology, grounded the correctness and feasibility of using the basic concepts related to cloud-oriented education; analyzed the current state of media education and considered the further prospects for its development; experimentally checked and confirmed the effectiveness of the methods of teaching Ukrainian literature in the 5th - 6th classes with the introduction of cloud technologies; described the peculiarities of the pedagogical design of the lesson of Ukrainian literature in cloud-oriented study environment; distinguished the methodical principles of tutoring education of Ukrainian literature within the cloud environment for the 5th – 6th classes; observed facilitative function of cloud technologies during inclusive and distance learning of Ukrainian literature.

The hypothesis was experimentally confirmed that this technique promotes an in-depth dialogue with the author, lyric heroes and other readers; improves imaginative, creative and critical thinking of schoolchildren; enhances reader-cognitive interests; makes various ways of interaction during the training of literature; expands the ways of personality development and its ethnoidentification.

Keywords: methodology of literature training, cloud-oriented environment, artistic and reading competence, media education, e-learning, virtual space, «1 student - 1 computer».